

—Hayun ang baliw!
—Hayun si Berto, ang baliw!
—Naku, kaawa-awa naman ang baliw na si Berto!

Iyan ang mga katagáng marinig sa mga bibig ng taga Ibayo sa tuwing makikita nila o sa tuwing matatagpuan nila sa lansangan ang baliw na si Berto

Noong umagang yaon, nakagawian na ni Berto, pagsikat ng araw, siya ay tutungo sa gawing hulo, doon sa gawing ilog upang maghapon mag-aksaya lamang ng panahon sa pagmamasid sa agos ng tubig.

May ilang buwan nang gayon si Berto.

Noon ay kapapasok lamang ng buwan ng Mayo nang magkaroon ng isang kakila-kilabot na sakuna sa ilog na yaón. Taun-taon daw, ayon sa matatanda, ay may buhay na ibinubuwis sa ilog na yaon. Ang sabi pa ng ilan, ang ilog na yaon ay tinitirhan ng isang sirena.

Nguni't ang gayong matandang pamahin ng marami ay tinangkang pasinungalingan, isang araw ni Berto at ng kanyang kasintahan si Regina.

—Tayo na mamangka—matamis na anyaya isang hapon ni Berto sa kanyang kasuyo.

—Nguni't hindi ka ba natatakot?—mahinang sagot ng dalaga, na ang mga mata ay nakapukol sa mabilis na agos ng ilog.

Napatawa lamang si Berto.
—Natatakot ba ang sabi mo?—tanong naman ni Berto.

—Mangyari pa. Nalimot mo na bang sa taóng ito ay wala pang buhay na ibinubuwis ngayon diyan? Baka, tayo pa ang magbubuwis, e!

Hinawakan ni Berto ang kaliwang kamay ng kanyang kasuyo at saka pinisil.

—Wala nang sirena ngayon sa ilog na iyan—anas pagkatapos ng binata.

—Ha? wala nang sirena? At saan nagtungo? Umahon ba sa lupa at nakipagtagpo sa isang GI?—tila pabirong tanong ng dalaga.

Isa pang ngiti ang namutawi sa labi ni Berto.

—Oo, wala na sa ilog ang sirena, sapagka't naririto ngayon at hawak-hawak ko pa ang kamay— at muling pinisil ni Berto ang palad ng dalaga.

—Taong ito! Pulos na biro, a!

Noon, si Berto ay kausap na si mang Teong na madalas niyang hiramán ng bangka.

—Mag-iingat sana kayong mabuti, hané—paala-ala pa ng ma-

LAKAS

- NG -

PUSO

tanda—hangga ngayon ay wala pang nalulunod diyán!

Maya-maya pa, ang dalawa ay nakikita nang masayang nagsasagwan sa laot ng ilog.

—Kung ganito tayo kaligaya—biro pa ng binata sa kanyang kasintahan—ay hinahamon ko kahi't na si Neptuno na ama ng mga sirena, sapagka't hindi siya magkaroon ng kapangyarihan upang papag-ulapin ang ating maayang langit ng pag-iibigan.

Sa gawing timog, ay isang matitim na kimpal ng ulap ang nata-naw ng dalaga.

—Berto—wika ng dalaga—malasin mo ang gawing yaon. Tila may unos na darating!

—Ngayon pa bang nasa piling kita, ngayon ka pa naging matataking lubha? Ako, kung nasa piling mo, sa palagay ko ba, ay wala nang kamatayan!

—Siya nga ba?—tanong ng dalaga.

—Oo, Regina—tugon ng bagong-tao—kahi't na subukan tayo ngayon ng tadhana, ay mapatutunayan kong wala akong kamatayan kung nasa piling mong lagi.

At, tila narinig ng Katalagahan ang sinambit ng binata, ang unos na nagbabanta sa Timog ay bigláng bumagsák.

Nagngalit ang ilog, at sa isang kisp-mata, ang bangkang kinalulunan ng dalawa ay tumagilid at sa pagkakawala ng loob ni Berto, ay nabitawan ang kanyang sagwan.

—Berto! Berto!—sigaw ni Regina.

Nguni't anumán ang gawin ng binata, ang marahás na agos ng ilog ay nakapanaig din sa kanya.

—Regina, huwag kang bibitaw sa aking balikat. Lakasán mo ang iyong loob. Makararating din tayo sa pampang.

At, ang dalawa ay nakipaglabán sa nagngangalit na ilog.

Ginawáng lahat ni Berto ang

kanyang nalalaman sa paglangoy na natutuhan noong siya'y nag-aaral pa sa Mapa High School.

Nguni't siya ay nabigo, sapagka't ang buhay ni Regina ay inagaw din sa kanya ng ilog.

Nagbalik sa laot si Berto upang hanapin ang nawaglit na kasuyo. Sumisid siya sa kailaliman, nguni't ilang oras na ang nagdaan, ang kasintahan ay hindi na natagpuan.

Ang ibang kabinataan sa Ibayo ay nakitulong din sa paghanap kay Regina, nguni't isa man ay hindi nagtagumpay.

Buhat na nga noon, si Berto ay naging tila isa nang tunay na baliw.

Kung malakás ang ihip ng hangin, at kung mabilis ang agos ng ilog, buhat sa laot ay tila nakaririnig ng tinig si Berto.

At, kung mapapakinggan na ni Berto ang tinig na yaong tila tinig ni Regina, saan man siya naroroon, ay agad tutunguhin ang ilog upang maghaponang pagalain ang mga mata sa pagbabaka-sakaling matagpuan ang kasuyo.

Isang gabi, si Berto ay inaapoy ng lagnat.

Si aling Tarcila na ina ni Berto ay naroroon at siyang nagbantay sa anak na may sakit.

Ang hangin ay umihip na ng malakás.

Buhat sa laot ay tila may tinig na napapakinggan ang ating binata. Tila siya ang tinatawag ng tinig na yaon.

Si Berto ay nagbangon sa pagkakahiga at lumapit sa durungawan.

—Berto—wika ng ina—huwag kang magtagal diyán, baka lalo lamang lumala ang iyong sakit.

—Nguni't nanay—sagot ni Berto—naririnig ko ang tinig ni Regina. Tinatawag niya ako! Si Regina ay buhay! Hayun ang kanyang tinig. Hindi mo ba naririnig, nanay?

Anumán ang gawin ni aling Tarcila, ay hindi rin niya nasawata ang anak. Noon di'y nanaog si Berto at nagtungo sa tabing ilog. Nalalaman niyang tinatawag siya ni Regina. Ang tinig ni Regina ay dinig na dinig ni Berto.

Ilang saglit munang nagmasid sa buong paligid si Berto, saka pagkaraan ng ilang saglit pa ay pikit-matang tumalon sa ilog.

Mabuti naman at nang mga sandaling yaon ay dumating ang ilang kaibigan ni Berto na sinundan ni aling Tarcila.

Hindi sila nag-aksaya ng panahon at sinikap na maihahon ang binata.

Buhat noon ay lumalá na ang sakit ni Berto.

Ang mga manggagamot ay nawalán na ng pag-asang mapapagaling pa ang binatang may-sakit.

Isang umaga, si Berto ay nagisnán na lamang ng lahat na humahalakhak nang malakás.

Pagkatapos, ang binata namán ay hahagulhol ng iyak.

Si Berto ay isa nang tunay na baliw ngayon.

Baliw na nga si Berto, nguni't ang puso ng ating binatang bayani sa pag-ibig, ay hindi baliw.

Tuwing umaga, pagsikat na ng araw, si Berto ay tutungo na sa ilog upang doon magparaan ng maghapon.

Yaon ang kinagawian ni Berto. Isang araw, si Berto ay inabutan ng malakás na ulán sa ilalim ng isang puno sa tabi ng ilog.

Ang hangin ay lumakás na mabuti.

Buhat sa laot, doon sa gitna na ang agos ay nagngangalit ay muli na namáng napakinggan ni Berto ang isang tinig na tila siya ang tinatawag.

Tumayo si Berto.

—Oo, Regina—sa pag-iisa ay nasambit ni Berto—naririnig kita. Hintayin mo ako! Papariyan ako sa iyong piling!

At, si Berto ay tumalón.

Si aling Tarcila ay hulí na nang dumating.

Kitang-kita pa ng dalawa niyang mata ang pagtalón ni Berto sa nagngangalit na ilog.

—Anák ko!—ang halos piping tawag na lamang ng ina—Regina!

—dugtong pa ng matanda—ginawa ko ang lahat upang pigilin siya, nguni't totoong makapangyarihan ang iyong puso. Nawa'y magkita kayo sa langit ng aking anak! Idadalangin ko sa Diyos ang inyong ganap na kapayapaan sa kabilang buhay!

—WAKAS—

Kuwento Ni
JESUS S. ESGUERRA